

Eduskunnan lakivaliokunnalle

TUOMIOISTUINVIRASTON LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA (VNS 1/2020 vp) JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2021–2024; TUOMIOISTUINLAITOKSEN KESKEISET MUUTOKSET JA KIPUPISTEET KEHYSKAUDELLA

Tuomioistuinlaitoksen määrärahat laskevat kehyskauden aikana 293,5 milj. eurosta 286,6 milj. euroon, mikä johtuu pääasiassa yleisten tuomioistuinten ja syyttäjälaitoksen asiankäsittelyjärjestelmän (AIPA) 5 milj. euron kertaluonteisesta lisärahoituksesta vuonna 2021.

Tuomioistuinten määrärahataso on parempi kuin aiemmassa julkisen talouden suunnitelmassa (7.10.2019). Muutos kehyskauden lopussa on noin 12 milj. euroa ja vuonna 2021 vielä edellä mainitun AIPA rahoituksen verran suurempi.

Kehyskauden pysyvämpi lisäys kohdistuu erityisesti maahanmuuttoon liittyvien valitusasioiden käsittelyyn liittyviin määrärahatarpeisiin. Näillä voimavaroilla voidaan tuomioistuinten arvioida selviytyvän siitä työmäärästä, joka maahanmuuttoa koskevien oletusten perusteella ennakoidaan hallintotuomioistuimiin saapuvan. Tämä siitä huolimatta, että turvapaikka-asioiden työmäärä on huomattavasti kasvanut suullisten käsittelyjen osuuden kasvun myötä. Aiemman kehyspäättöksen mukaan korkeimman hallinto-oikeuden lisärahoitus turvapaikka-asioihin on 1,21 milj. euroa vuonna 2021 ja seuraavina vuosina 1,1 milj. euroa. Uuden kehyspäättöksen lisäysten jälkeen rahoitus on yhteensä 2,71 milj. euroa vuonna 2021 alentuen kehyskauden viimeisenä vuonna 2,1 milj. euroon vuonna 2024. Muiden tuomioistuinten toimintamäärärahmomentilla lisärahoitus on 10,51 milj. euroa vuonna 2021 ja alenee 8,28 milj. euroon vuoteen 2024 mennessä. Lisäksi kehys sisältää muihin oleskelulupa-asioihin arvion mukaan tarvittavan lisärahoituksen.

Myönteisenä asiana on oikeudenkäynnin kokonaiskestoajan lyhentämiseen liittyvä 2,7 milj. euron lisärahoitus. Aiempaan kehyspäättökseen liittyvä JTS-säästön aikaansaamiseksi toteutetut määräraha-leikkaukset vaikuttavat kumulatiivisesti kasvaen vuosittain siten, että leikkaus on tuomioistuinlaitoksen osalta 2,6 milj. euroa vuonna 2023. Käytännössä tämä heikentää tuomioistuinten toimintaedellytyksiä, koska kyseisten leikkausten toteuttamiseksi ei ole mitään konkreettisia toimenpiteitä esimerkiksi tuomioistuinten työmäärää vähentäviä lainsäädäntömuutoksia. Käytännössä hallitusohjelmatavoitteena olevaan kokonaiskäsittelyajan lyhentämiseen on vaikea panostaa rahoitusta vastaavaa li-

säystä. Aiemmassa kehyksessä edellä mainittuun ongelmaan on kyllä kiinnitetty huomioita ja tuomioistuinelaitoksen rahoitusta on lisätty suunnilleen hallinnonalan resurssien turvaamiseksi JTS-mrd. säästää vastaavalla määrärahalla vuonna 2020, mutta ei jatkuvuutena. Vastaava rahoitus olisi tarpeen myös vuosien 2021 – 2023 osalta, jotta hallitusohjelman mukaista kokonaiskäsittelyaikojen lyhentämistä voitettiin aidosti edistää.

Tuomioistuinten tosiasiallisiin toimintaedellytyksiin vaikuttaa keskeisesti se, miten paljon määrärahoja on käytettävissä henkilöresursseihin. Tähän puolestaan vaikuttaa kokonaismäärärahan lisäksi se, miten paljon määrärahoista sitoutuu muihin kuin palkkausmenoihin. Suurimmat menoerät palkkausmenojen jälkeen ovat toimitilavuokrat ja ICT-menot. Toimitilamenot usein kasvavat peruskorjausten ja muiden välttämättömien muutosten vuoksi. Tuomioistuinelaitoksessa toimitilamenojen kasvua on voitu rajoittaa viime vuosina toteutettujen tuomiopiirimuutosten avulla toimintaa keskittämällä ja toimitilatehokkuutta parantamalla. Korkeimman hallinto-oikeuden toimitilojen saneeraukseen liittyvä lisärahoitus on kuitenkin välttämätön, koska hankkeen toteuttamisen jälkeen vuokramenot kasvavat merkittävästi tiivistämisestä huolimatta. ICT-menot ovat merkittävässä kasvussa. Nykyaikaiset työvälineet tulee olla käytettävissä myös tuomioistuinelaitoksessa, joten menojen kasvua ei välttämättä voi tai ole tarkoituksenmukaista voimakkaasti rajata. Valtorin vakiopalvelujen kustannukset ovat kasvaneet, mutta palvelutkin ovat parantuneet. Esimerkiksi koronaviruksen aikana onkin ollut hyödyllistä, että työvälineet ovat toimineet suhteellisen luotettavasti myös etänä.

Nyt käsiteltävänä olevassa julkisen talouden suunnitelmassa ei ole voitu varautua lainkaan koronaviruksen aiheuttamiin ongelmiin. Tuomioistuinelaitoksen osalta voimassa oleva poikkeuksellinen tilanne vaikuttaa tuleviin määrärahatarpeisiin huomattavasti, koska asioiden käsittely on vaikeutunut ja erityisesti istuntokäsittelyille on rajoitteita. Mitä pidempään poikkeusjärjestelyt jatkuvat sitä suuremmaksi muodostuvat asiaruuhkat. Käsittelyaikojen muodostuminen kohtuuttomaksi tulee estää ja siihen tarvitaan lisäresursseja kehyskaudella.

Tuomioistuinten toimintameno määrärahamomenteilla olevat muutokset edelliseen kehykseen verrattuna on esitetty liitteessä (liite 1).

LIITE 1

Julkisen talouden suunnitelma 2021 -2024, 16.4.2020

25.10.01 Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

	2021 Kehys kehyspaatos	2022 Kehys kehyspaatos	2023 Kehys kehyspaatos	2024 Kehys kehyspaatos
Toteutuma/Budjetoitu				
Edellinen kehyspäättös	8 773 000	8 747 000	8 725 000	8 725 000
<i>Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa</i>	-69 000	-69 000	-69 000	-69 000
<i>Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitteilyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentille 25.01.21); (täyd. TAE2020)</i>	-2 000	-2 000	-2 000	0
Peruslaskelma	8 702 000	8 676 000	8 654 000	8 656 000
Kehysehdotus	8 702 000	8 676 000	8 654 000	8 656 000

25.10.02 Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

	2021 Kehys kehyspaatos	2022 Kehys kehyspaatos	2023 Kehys kehyspaatos	2024 Kehys kehyspaatos
Toteutuma/Budjetoitu				
Edellinen kehyspäättös	11 328 000	11 187 000	11 161 000	11 161 000
<i>Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa</i>	146 000	146 000	146 000	146 000
<i>Turvapaikka-asioiden käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa</i>	1 500 000	1 200 000	1 000 000	1 000 000
<i>Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitteilyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentille 25.01.21); (täyd. TAE2020)</i>	-3 000	-3 000	-3 000	0
Peruslaskelma	12 971 000	12 530 000	12 304 000	12 307 000
<i>Asiamääräkasvu oleskelulupa-asioissa</i>	220 000	220 000	220 000	220 000
<i>Toimitilojen peruskorjaus ja tilatehokkuuden parantaminen</i>	0	0	650 000	650 000
Kehysehdotus	13 191 000	12 750 000	13 174 000	13 177 000

25.10.03 Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

	2021 Kehys kehyspaatos	2022 Kehys kehyspaatos	2023 Kehys kehyspaatos	2024 Kehys kehyspaatos
Toteutuma/Budjetoitu				
Edellinen kehyspäättös	255 832 000	254 053 000	254 655 000	254 655 000
<i>Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa</i>	557 000	557 000	557 000	557 000
<i>Turvapaikka-asioiden käsittely hallinto-oikeuksissa</i>	5 000 000	4 000 000	3 500 000	3 500 000

<i>Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitteilyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentille 25.01.21); (täyd. TAE2020)</i>	-100 000	-100 000	-100 000	0
<i>Päätuottamismiestoiminnan kustannukset (siirto momentille 25.01.01); (täyd. TAE2020)</i>	-180 000	-180 000	-180 000	-180 000
<i>Lastensuojelulain muutoksenhaun muutos (täyd. TAE2020)</i>	72 000	72 000	72 000	72 000
<i>Valtiokonttorin perimä hyvitys asian käsittelyn viivästymisestä tuomioistuimessa (siirto momentille 25.01.01); (täyd. TAE2020)</i>	-80 000	-80 000	-80 000	-80 000
<i>Tuomioistuinvirastoon oikeusministeriöstä siirtyvät resursit (siirto momentilta 25.01.01); (täyd. TAE2020)</i>	670 000	670 000	670 000	670 000
Hinta- ja kustannustasotarkistukset				
Peruslaskelma	261 771 000	258 992 000	259 094 000	259 194 000
<i>Asiamääräkasvu oleskelulupa-asioissa</i>	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000
<i>Rikosasioiden käsittely</i>	0	0	0	790 000
<i>Tuomioistuinviraston perustaminen</i>	0	0	0	0
<i>Toimitilahankkeet</i>	0	0	0	0
<i>Oikeudenkäynnin kokonaiskäsittelyajan lyhentäminen</i>	2 700 000	2 700 000	2 700 000	2 700 000
<i>Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA)</i>	5 000 000	0	0	0
Kehysehdotus	271 571 000	263 792 000	263 894 000	264 784 000
<i>Tuomioistuinlaitos yhteensä</i>	293 464 000	285 218 000	285 722 000	286 617 000
Muutos edelliseen kehyspäättökseen	17 531 000	11 231 000	11 181 000	12 076 000